

Dossier Intellectueel eigendom

Toegang tot biologisch materiaal blijft aandacht vergen

Veredelaars moeten hun investeringen kunnen terugverdienen om weer opnieuw te investeren in de ontwikkeling van nieuwe rassen. Hiervoor is een vorm van intellectueel eigendomsrecht nodig. Tegelijkertijd moeten veredelaars niet belemmerd worden in hun toegang tot genetisch materiaal. Voor de ontwikkeling van een nieuw ras zijn immers vele kruisingen nodig tussen planten die samen de gewenste eigenschappen bezitten voor een succesvol ras.

Het kwekersrecht biedt voor deze situatie een goede oplossing. Plantum probeert al jaren te voorkomen dat octrooien in de plantenveredeling dit kwekersrecht onnodig doorkruisen. In februari 2017 besloot de Europese Unie dat klassiek veredelde planten niet kunnen worden geoctrooieerd. Het Europees Octrooibureau nam dit standpunt in juni 2017 over. Plantum ondersteunt de beslissing van de Europese Unie en het Europees Octrooibureau, maar blijft de uitvoering van het beleid kritisch volgen.

Al bijna 100 jaar wordt het kwekersrecht gebruikt om veredelingsbedrijven te belonen voor de ontwikkeling van een nieuw ras. Het kwekersrecht geeft een bedrijf gedurende een bepaalde periode het exclusieve recht om zijn nieuwe ras te vermeerderen en te verkopen. Andere veredelaars mogen dit beschermde ras wel vrij gebruiken om mee door te veredelen. Een nieuw ontwikkeld commercieel ras moet dan wel voldoende afwijken van het gebruikte ras van de concurrent. Door deze zogenoemde veredelingsvrijstelling kunnen bedrijven op elkaars rassen voortbouwen, met steeds betere rassen als resultaat.

Sinds de opkomst van biotechnologie, nu ongeveer 30 jaar geleden, vragen bedrijven steeds vaker octrooien aan op door hen in kaart gebrachte genen en daarmee op eigenschappen van rassen. Voorbeelden hiervan zijn een extra lange broccolisteel of resistentie tegen een insectensoort in tomaat. Volgens het octrooirecht mogen veredelaars een ras met een geoctrooieerde eigenschap niet vrij gebruiken in een veredelingsprogramma.

Diversiteit in stand houden

Een te ver doorgevoerd octrooirecht kan kleine bedrijven op achterstand zetten. Zij hebben immers veel minder middelen tot hun beschikking voor het verkrijgen van octrooien of licenties op octrooien. Op dit moment is er in Nederland een grote diversiteit aan grote en kleine vermeerderings- en veredelingsbedrijven. Plantum is van mening dat deze diversiteit bijdraagt aan de innovatiekracht van de sector. Daarom zet Plantum zich in voor een goede beschikbaarheid van biologisch materiaal voor alle veredelaars.

Beperkte veredelingsvrijstelling

Plantum heeft zich altijd ingespannen voor een zogenoemde veredelingsvrijstelling. En met succes: sinds 2014 mogen veredelaars geoctrooieerde rassen zonder een licentie van de octrooihouder toch gebruiken in een veredelingsprogramma. Deze veredelaars mogen een nieuw ras met de geoctrooieerde eigenschap weliswaar niet vrij op de markt brengen (zoals bij het kwekersrecht), maar zijn wel vrij om hiermee te experimenteren. Deze 'beperkte veredelingsvrijstelling' is vervolgens ook opgenomen in het zogenoemde Unitair Octrooi van de Europese Unie.

Octrooien op natuurlijke eigenschappen

Recentelijk heeft de Europese Unie een belangrijk besluit genomen met betrekking tot het octrooieren van 'natuurlijke eigenschappen'. Dat zijn eigenschappen die zijn verkregen met klassieke veredelingsmethoden. Aangemoedigd door Plantum heeft de Nederlandse regering zich sterk gemaakt voor een Europese uitspraak tegen het octrooieren van natuurlijke eigenschappen. Belangrijke stappen waren een in 2015 aangenomen resolutie van het Europees Parlement en een door Nederland geïnitieerd symposium in februari 2017.

Na dit symposium was het zo ver: de Europese Commissie publiceerde een notitie die uitleg geeft aan de Europese octrooiwetgeving. Die notitie stelt dat het nooit de bedoeling is geweest om octrooien te verlenen op producten die het resultaat zijn van een 'wezenlijk biologische werkwijze' (het kruisen en selecteren van planten). Begin 2017 werd deze uitleg unaniem bevestigd door de Europese Raad van ministers.

Het Europees Octrooibureau heeft dit standpunt overgenomen: met ingang van 1 juli 2017 verleent dit bureau geen octrooien meer op planten die verkregen zijn middels een wezenlijk biologische werkwijze. Van het octrooibureau zijn 38 landen lid, waarvan 28 lidstaten van de Europese Unie. Deze 38 landen hebben ingestemd met aanpassing van de uitvoeringsregels van het Europees Octrooi-verdrag.

Toch nog octrooien

De afgelopen jaren is er een aantal nieuwe, veelbelovende veredelingsmethoden ontwikkeld, zoals cisgenese en CRISPR-cas9. Planteigenschappen die met klassieke mutagenese of met deze nieuwe methoden worden ontwikkeld, kunnen straks nog wél worden geoctrooieerd. Octrooien op eigenschappen die tot stand zijn gekomen met zulke methoden, zouden zich echter niet mogen uitstrekken tot planten die dezelfde eigenschap hebben maar tot stand zijn gekomen met klassieke veredeling.

Door recente octrooiaanvragen lijkt het nu ook mogelijk om een octrooi te krijgen op een eigenschap (inhoudsstof) die zich in het eindproduct openbaart. Deze ontwikkeling kan toch weer tot vele octrooiaanvragen leiden op planteigenschappen, wat niet bevorderlijk is voor de sector.

Voor de komende periode heeft de Europese Commissie nog een serie maatregelen aangekondigd. Met het Europees Octrooibureau zal bijvoorbeeld worden gesproken over algemene vereisten voor octrooiverlening, met de bedoeling om de kwaliteit van de beoordeling te verbeteren. Andere aandachtspunten zijn transparantie rondom octrooien (zoals via de website www.pinto.eu) en licentiesamenwerking (zoals binnen het ILP Vegetables: www.ilp-veg.org).

Plantum blijft de uitvoering van deze maatregelen kritisch volgen en roept op tot een stelselmatige evaluatie van de octrooiverlening op planten, zoals vastgelegd in artikel 16c van de Europese Biotechrichtlijn (98/44/EG).